

СУ „Саво Ц. Савов“ гр.Пирдоп

ул. „Димитър Савов“ № 41 тел

07181 58 20; 53 69; 58 66

www.supirdop.bg

План за превенция и интервенция на насилието и тормоза

в СУ „Саво Ц. Савов“ – гр. Пирдоп

2025/2026 учебна година

I. Въведение

Училището е основна социална среда, в която децата прекарват значителна част от своето ежедневие. То има решаваща роля не само за тяхното интелектуално и академично развитие, но и за формирането на ценности, социални умения и модели на поведение. В този смисъл училищната среда трябва да бъде безопасна, сигурна и приобщаваща. Насилието и тормозът сред учениците представляват сериозен риск за психичното и емоционалното развитие на децата. Те могат да доведат до тревожност, социална изолация, ниска самооценка, агресивност, отпадане от училище и в крайни случаи – до тежки психологически травми. Ето защо превенцията и интервенцията на насилието и тормоза следва да бъдат приоритет в политиката на всяко училище.

Настоящият план за превенция и интервенция на насилието и тормоза за учебната 2025/2026 година е разработен в съответствие с:

- Закона за предучилищното и училищното образование (ЗПУО);
- Механизма за противодействие на училищния тормоз между учениците;

- Етичният кодекс на училищната общност;
- Правилника за дейността на училището.

Целите на плана са:

1. Да създаде сигурна и приобщаваща училищна среда, в която всеки ученик се чувства защитен.
2. Да намали проявите на насилие и тормоз чрез ефективни превантивни мерки.
3. Да въведе ясни и последователни процедури за реагиране при възникнали инциденти.
4. Да ангажира учениците, учителите и родителите в изграждането на култура на ненасилие и взаимно уважение.

II. Дефиниции и видове насилие и тормоз

2.1. Общи понятия

Тормозът (bullying) представлява умишлени и повтарящи се действия, насочени срещу едно дете или група деца, които целят да нанесат физическа, психическа или емоционална вреда. Характерна особеност е дисбалансът на силите – извършителят е по-силен, по-влиятелен или има подкрепа от група, докато жертвата е по-слаба и трудно може да се защити.

Насилието е всяко действие или бездействие, което води до увреждане на физическото, психическото или емоционалното състояние на детето. То може да бъде еднократно или системно, директно или индиректно.

2.2. Основни характеристики на тормоза

- **Злонамереност** – действията са целенасочени и имат за цел да наранят или унижат.
- **Дисбаланс на силите** – единият има физическо, социално или психологическо надмощие.
- **Повтаряемост** – действията се случват многократно, а не са еднократен акт.

2.3. Форми на тормоз

1. **Физически тормоз** – удряне, блъскане, ритане, щипане, повреждане на вещи, затваряне в помещение.
2. **Вербален тормоз** – обиди, подигравки, заплахи, унижение, подмятания.
3. **Психически тормоз** – изнудване, заплашителни погледи, следене, унижаващи жестове.
4. **Социален тормоз** – игнориране, изключване от група, разпространяване на слухове, настройване на другите.
5. **Виртуален (кибер) тормоз** – обидни съобщения в социални мрежи, разпространение на снимки и видеа без съгласие, кражба на онлайн самоличност.

III. Роли и отговорности

Ефективната превенция и интервенция на насилието и тормоза в училище е възможна само при ясно разпределение на ролите и ангажиментите на всички участници в училищната общност. Всеки има своя принос – от учителите и ръководството, през учениците и родителите, до външните институции и организации.

3.1. Учители и педагогически специалисти

Учителите са основната връзка между учениците и училището. Те са хората, които ежедневно наблюдават поведението на децата и могат най-бързо да разпознаят признаци на насилие или тормоз.

Задължения и отговорности:

- Да създават атмосфера на доверие и уважение в класната стая.
- Да прилагат позитивна дисциплина и да избягват наказателни подходи, които унижават.
- Да наблюдават за признаци на тормоз (чести отсъствия, внезапна изолация, агресивност или затваряне в себе си).
- Да се намесват незабавно при възникване на ситуации на агресия.

- Да документират случаи на тормоз и да информират класния ръководител и педагогическия съветник.
- Да работят съвместно с родителите при решаване на проблеми.

3.2. Класни ръководители

Класният ръководител е ключова фигура, която познава най-добре учениците в класа си.

Задължения и отговорности:

- Да провежда тематични часове, свързани с превенция на насилието и изграждане на ценности като толерантност и уважение.
- Да създава заедно с учениците правила на класа, които насърчават безопасна среда.
- Да е първият, който се намесва при повторни случаи на тормоз.
- Да води диалог с родители, когато има данни за агресивно поведение.
- Да координира дейности с педагогическия съветник и ръководството.

3.3. Педагогически съветник / училищен психолог

Това са специалистите, които имат най-важната роля за дългосрочна подкрепа на жертвите и извършителите на тормоз.

Задължения и отговорности:

- Да провеждат индивидуални консултации с деца, които са жертви или извършители на насилие.
- Да съдействат на учителите при оценка на ситуацията и вземане на решения за интервенция.
- Да организират обучения и тренинги за учениците (например за управление на гнева, развитие на емпатия и социални умения).
- Да подготвят информационни материали и кампании за превенция.
- Да бъдат медиатори при конфликти.
- Да поддържат връзка с външни институции (ЦОП, социални служби, НПО).

3.4. Ученици

Учениците не са просто обекти на превантивната политика – те са активни участници в изграждането на култура на ненасилие.

Задължения и отговорности:

- Да спазват правилата на училището и класа.
- Да се отнасят с уважение към съучениците си.
- Да съобщават на учители или родители, когато станат свидетели на тормоз.
- Да не поощряват насилническо поведение (смях, окуражаване, снимане и споделяне в социални мрежи).
- Да участват в инициативи за подкрепа на съученици – например като „ученически медиатори“.
- Да изразяват своето мнение и да предлагат идеи за подобряване на училищната среда.

3.5. Родители и настойници

Родителите са важни партньори на училището, защото голяма част от ценностите и моделите на поведение се формират в семейството.

Задължения и отговорности:

- Да общуват редовно с класния ръководител и учителите на детето си.
- Да насърчават у дома ценности като уважение, толерантност, отговорност.
- Да бъдат информирани за признаците на тормоз и да разговарят с децата си за техните преживявания.
- Да съдействат на училището при решаване на възникнали проблеми.
- Да участват в родителски срещи, тематични обучения и училищни инициативи.
- Да подкрепят детето си, ако е жертва, и да работят съвместно с училището, ако е извършител.

3.6. Училищно ръководство

Ръководството на училището има ангажимента да осигури цялостната организация на превенцията и интервенцията.

Задължения и отговорности:

- Да създава и актуализира училищната политика за превенция на насилието.
- Да осигурява ресурси – квалификация на персонала, информационни материали, партньорства.
- Да подкрепя работата на координационния съвет.
- Да гарантира, че всички случаи на насилие се документират и докладват.
- Да насърчава култура на уважение и подкрепя сред педагогическия колектив.

3.7. Външни институции и организации

Ефективната борба с насилието изисква партньорство с различни институции.

Партньорски структури:

- Отдел „Закрила на детето“ – при сериозни и системни случаи.
- Полиция и МКБППМН – при тежки инциденти и нарушения.
- Център за обществена подкрепа (ЦОП) – за психологическа помощ и работа със семейства.
- Неправителствени организации – обучения, кампании, доброволчески инициативи.
- Община и обществени институции – за подкрепа на инициативи и финансиране.

IV. Интервенция при установени случаи

Интервенцията представлява съвкупност от действия, които училището предприема, когато вече е настъпил случай на насилие или тормоз. Основната цел е **бързо прекратяване на ситуацията, подкрепа на жертвата, коригиране на поведението на извършителя и предотвратяване на повторни прояви.**

4.1. Алгоритъм на действие

Ниво на тормоз	Характеристика	Реакция на училището	Отговорни лица
Първо ниво	Еднократно нарушение на правилата (напр. подигравка, леко блъскане)	- Незабавно прекратяване от учител/дежурен учител. - Изтъкване на нарушеното правило. - Обяснение защо поведението е неприемливо.	Учител, дежурен учител
Второ ниво	Повтарящи се нарушения (вербални обиди, системно игнориране, дребни физически сблъсъци)	- Съставяне на протокол за тормоз. - Разговор с извършителя. - Възстановяване на щета (ако има). - Уведомяване на родителите. - Консултация с педагогически съветник.	Класен ръководител, педагогически съветник
Трето ниво	Сериозен тормоз или насилие (злоупотреба със сила, заплахи за живота/здравето, тежки физически или психически травми)	- Незабавно уведомяване на директора и координационния съвет. - Съставяне на протокол. - Среща с родителите. - Насочване към МКБППМН, полиция и/или Отдел „Закрила на детето“. - Включване на ученика в допълнителни програми за подкрепа.	Координационен съвет, директор, институции

4.2. Стъпки при работа по случай

1. Прекратяване на ситуацията

- Учителят незабавно прекратява физическия или вербален конфликт.
- При физически тормоз – децата се разделят и се прекратява контактът.
- Учителят обявява пред всички, че поведението е недопустимо.

2. Реакции спрямо извършителя

- При първо леко нарушение – възстановяване на щетата, разговор с учителя/класния ръководител.
- При повторни прояви – уведомяване на родителите, включване на педагогическия съветник.
- При сериозен тормоз – уведомяване на институции.
- Важен принцип: **учителите осъждат поведението, а не личността на ученика.**

3. Подкрепа за жертвата

- Индивидуален разговор с класния ръководител или педагогическия съветник.
- Подчертаване на поверителността.
- Осигуряване на безопасност (наблюдение в следващите дни).
- Никога не се организира „примирителна среща“ между жертвата и извършителя.

4. Работа с наблюдателите

- Учителят обсъжда с класа случилото се, без да назовава конкретни ученици.
- Учениците се насърчават да реагират при бъдещи случаи – да търсят възрастен, да защитават жертвата.

5. Информирание на родители

- Родителите на жертвата и извършителя се уведомяват.
- Провеждат се индивидуални срещи, на които се дават практически насоки за работа с децата.

6. Насочване към външни институции

- При системни или тежки случаи се включват:
 - Отдел „Закрила на детето“
 - Полиция и МКБППМН
 - Център за обществена подкрепа (ЦОП)
 - Медицински специалисти (при нужда от здравна помощ)

4.3. Водене на документация

- Всеки случай се вписва в **Регистър на тормоза**.
- Регистърът съдържа: дата, участници, клас, описание на ситуацията, предприети мерки, подписи на отговорните лица.
- Води се от педагогическия съветник/психолог и е достъпен в учителската стая.
- Документите се анализират на заседания на координационния съвет.

4.4. Възстановителни практики

Вместо чисто наказателни мерки, училището насърчава **възстановителен подход**:

- Извършителят поема отговорност за действията си.
- Предприема действия за поправяне на щетата (например извинение, помощ, доброволчески труд).
- Работи с педагогическия съветник върху развитие на емпатия и социални умения.

V. Действия при инциденти

Инцидентите, свързани с насилие и тормоз, изискват незабавна и адекватна реакция от страна на училището. Тук се включват всички ситуации, които създават риск за живота, здравето, физическата или психическата неприкосновеност на учениците.

Основният принцип е **бързо реагиране, защита на жертвата и координация с родителите**.

VI. Мониторинг и отчетност

Мониторингът и отчетността са ключови за ефективността на плана. Само чрез системно наблюдение и анализ на резултатите училището може да оцени доколко предприетите мерки работят и какво трябва да бъде подобро.

6.1. Цели на мониторинга

- Да се проследява броят и видът на случаите на насилие и тормоз.
- Да се оценява ефективността на предприетите превантивни и интервенционни мерки.
- Да се установят тенденции (увеличаване/намаляване на проявите).
- Да се идентифицират нововъзникнали проблеми (напр. нови форми на кибертормоз).
- Да се осигури прозрачност и отчетност пред училищната общност.

6.2. Инструменти за мониторинг

1. Регистър на случаите

- Всеки случай на насилие/тормоз се вписва с дата, участници, предприети мерки.
- Анализът на регистъра се прави два пъти годишно от координационния съвет.

2. Анкетни проучвания

- Провеждат се два пъти годишно (септември и май).
- Включват въпроси за чувството за сигурност, честота на наблюдаван тормоз, готовност за търсене на помощ.
- Анкетите са анонимни, за да осигурят искреност на отговорите.

3. Фокус групи и дискусии

- Провеждат се с ученици, родители и учители.
- Целта е да се чуят различни гледни точки и предложения за подобрене.

4. Обратна връзка от родители

- Събира се на родителски срещи или чрез електронния дневник.
- Включва впечатления за безопасността на училището и поведението на децата.

6.3. Индикатори за успех

- Намаляване на броя на регистрираните случаи на физически и психически тормоз.
- Увеличаване на броя на сигналите, подадени от ученици и родители (показва доверие към системата).
- Повишаване на процента ученици, които заявяват, че се чувстват в безопасност в училище (според анкетите).
- По-голямо участие на родители в инициативи и срещи.
- Повишена готовност на учителите да реагират при инциденти (според обратна връзка и наблюдения).

6.4. Отчетност

1. **Междинен отчет** – изготвя се в края на първия учебен срок (януари). Включва:
 - брой и вид на случаите;
 - предприети мерки;
 - анализ на ефективността;
 - препоръки за втория срок.
2. **Годишен отчет** – изготвя се в края на учебната година (юни). Представя се на Педагогическия съвет и включва:
 - статистика за всички случаи;
 - резултати от анкети и фокус групи;
 - добри практики и трудности;
 - препоръки за следващата година.
3. **Прозрачност** – обобщените резултати се споделят:
 - на сайта на училището;
 - на родителските срещи;
 - чрез информационно табло в училище.

6.5. Отговорни лица

- **Координационен съвет** – основна отговорност за мониторинг и анализ.
- **Педагогически съветник/психолог** – водене на регистъра и анкети.
- **Класни ръководители** – предоставят информация за ситуации в класовете.
- **Директор** – финализира отчетите и ги представя на Педагогическия съвет и РУО.

Месец	Дейности	Отговорни лица	Очакван резултат
Септември	- Създаване/актуализиране на състава на Координационния съвет.- Анкетно проучване сред учениците „Чувствам ли се в безопасност в училище?“. - Изработване на правила на класа.	Директор, педагогически съветник, класни ръководители	Стартиране на учебната година с ясни правила и първичен анализ на рисковете.
Октомври	- Тематични родителски срещи: „Как да разпознаем признаците на тормоз?“. - Часове на класа с ролеви игри „Как реагираме при конфликт?“.	Класни ръководители, родители	Повишаване на информираността на родителите и учениците.
Ноември	- Фокус групи с ученици за училищната атмосфера.- Ученическа кампания „Да бъдем приятели, а не врагове“.	Педагогически съветник, ученически парламент	Учениците стават активни участници в превенцията.
Декември	- Инициатива „Коледа без насилие“ – работилници и състезания за толерантност.- Публикуване на онлайн материали в сайта на училището.	Учители, ученически клубове	Укрепване на ценности като доброта и съпричастност.
Януари	- Междинен отчет на Координационния съвет.- Среща с	Координационен съвет, директор	Корекция на мерките според нуждите.

Месец	Дейности	Отговорни лица	Очакван резултат
	учителите за анализ на първия срок.		
Февруари	- Отбелязване на Деня на розовата фланелка (последната сряда на февруари).- Арт работилници и спортни игри за приятелство.	Педагогически съветник, класни ръководители	Подкрепа на глобалната кауза срещу тормоза.
Март	- Обучение за учители: „Ненасилствена комуникация и управление на конфликти“.- Работна среща за споделяне на добри практики.	Директор, външни обучители	Повишаване на професионалната компетентност на персонала.
Април	- Ученическо състезание „Клас на толерантността“.- Кампания за безопасност онлайн – среща с експерт по киберсигурност.	Учители по ИТ, педагогически съветник	Активно ангажиране на учениците и фокус върху кибертормоза.
Май	- Второ анкетно проучване за безопасността в училище.- Анализ на резултатите от проучванията.	Координационен съвет	Оценка на ефективността на плана.
Юни	- Изготвяне на годишен отчет.- Представяне на резултатите на Педагогическия съвет и на родителите.- Планиране на мерки за следващата учебна година.	Директор, Координационен съвет	Прозрачност, отчетност и устойчивост на политиката срещу насилието.